

غدیر و مباحله

قله‌های هویت‌ساز فرهنگ شیعه

گفت‌وگو

علیرضا وکیلی| در تقویم فرهنگی و اعتقادی شیعه، فاصله میان عید قربان تا روز مباحله، از مهم‌ترین ایام سال به‌شمار می‌آید، روزهایی که با واقعه غدیر و سپس مباحله، جایگاه اهل بیت^(ع) در هدایت امت اسلامی به‌شکلی روشن و ماندگار تبیین شده است. حجت‌الاسلام والمسلمین محمد میرزامحمدی، استاد حوزه و دانشگاه، با تأکید بر ظرفیت‌های مغفول مانده این مناسبت‌ها، معتقد است که غدیر تنها یک جشن مذهبی نیست، بلکه نسخه‌ای جامع برای وحدت، هویت‌سازی و تداوم مسیر نبوت است. وی همچنین روز مباحله را یکی از برجسته‌ترین اسناد قرآنی در معرفی جایگاه اهل بیت^(ع) می‌داند.

راهبر و وحدت اسلامی

برخلاف برخی برداشت‌های نادرست، طرح مسئله ولایت به معنای ایجاد اختلاف میان مسلمانان نیست. ولایت درحقیقت تبیین مسیر صحیح رهبری امت اسلامی پس از پیامبر^(ص) است و می‌تواند زمینه‌ساز وحدتی عمیق و پایدار باشد. بسیاری از اختلافات تاریخی جهان اسلام، ریشه در فاصله‌گرفتن از این حقیقت دارد. از این منظر، بازخوانی غدیر و ولایت نه دعوت به نزاع، بلکه دعوت به فهم مشترک از مسئله هدایت، عدالت و رهبری دینی است. هرچه معارف ولایت با زبان منطقی، مستند و اخلاقی بیان شود، ظرفیت آن برای هم‌گرایی و کاهش سوء تفاهم‌ها بیشتر خواهد شد.

گستره بی‌نظیر مناسک و معارف

یکی از نشانه‌های عظمت غدیر، حجم گسترده اعمال و مناسکی است که در روایات برای آن بیان شده است. برخلاف بسیاری از مناسبت‌های مذهبی، برای روز غدیر ده‌ها عمل عبادی، فرهنگی و اجتماعی نقل شده است که مجموعه‌ای کم‌نظیر را تشکیل می‌دهد. روزه‌داری، اطعام مؤمنان، هدیه دادن، دیدار و تبریک، احیای معارف ولایت و نشر فضایل اهل بیت^(ع)، بخشی از این برنامه هاست. نکته مهم آن است که ائمه اطهار^(ع) هریک بخشی از این فرهنگ را در عمل به شیعیان آموزش داده‌اند. این تنوع نشان می‌دهد که غدیر تنها یک مراسم جشن نیست، بلکه یک سبک زندگی مبتنی بر محبت، همدلی، خدمت و تبیین حقیقت است.

حجت‌الاسلام والمسلمین میرزامحمدی:

غدیر و مباحله دو حلقه از یک زنجیره معرفتی‌اند که جایگاه اهل بیت^(ع) را در هدایت امت اسلامی تبیین می‌کنند

مسئولیت رسانه‌ای شیعیان در ترویج ولایت

ولایت‌پذیری، زمانی به یک فرهنگ عمومی تبدیل می‌شود که از محدوده مراسم رسمی فراتر رود و در متن زندگی مردم جریان پیدا کند. حجت‌الاسلام میرزامحمدی معتقد است هر شیعه به نوعی رسانه اهل بیت^(ع) است و باید در حد توان خود، پیام ولایت را منتقل کند. همه احاد جامعه در این زمینه نقش‌آفرین هستند. اگر مناسبت‌های دینی به‌درستی معرفی نشوند، طبیعی است که الگوهای فرهنگی وارداتی جای آن‌ها را می‌گیرد. از این‌رو احیای فرهنگ ولایت‌پذیری، تنها با سخنرانی و برگزاری جلسات مذهبی و... نیست، بلکه تلاشی فرهنگی برای بازگرداندن مفاهیم ولایت، هویت دینی و سبک زندگی اهل بیت^(ع) به متن جامعه است.

دو حلقه از یک زنجیره

غدیر و مباحله دو حلقه از یک زنجیره معرفتی‌اند که جایگاه اهل بیت^(ع) را در هدایت امت اسلامی تبیین می‌کنند. غدیر از مسیر تاریخ و مباحله از طریق قرآن، حقیقت ولایت را آشکار ساخته‌اند. بازخوانی این دو رویداد، می‌تواند ضمن تقویت هویت دینی جامعه، زمینه‌ساز انسجام، معرفت و بویایی فرهنگی در جهان اسلام باشد.

مباحله؛ سند قرآنی جایگاه اهل بیت^(ع)

روز مباحله درکنار غدیر، یکی از درخشان‌ترین رخدادهای تاریخ اسلام است. در آیه مباحله، خداوند متعال اهل بیت پیامبر^(ص) را در جایگاهی معرفی می‌کند که کمتر آیه‌ای در قرآن، چنین صراحتی درباره آنان دارد. حضور امیرالمؤمنین^(ع)، حضرت زهرا^(ص)، امام حسن^(ع) و امام حسین^(ع) در این واقعه، نشان دهنده نقش بی‌بدیل آنان در استمرار حقیقت دین است. تعبیر «انفسنا» درباره امیرالمؤمنین^(ع) و معرفی حسین^(ع) به عنوان فرزندان رسول خدا^(ص)، از مهم‌ترین دلالت‌های این آیه به‌شمار می‌رود، به همین دلیل، مباحله را باید مکمل پیام غدیر و تأیید قرآنی جایگاه ولایت دانست.

هشدار برای فعالان فرهنگی

مسئولیت ترویج ولایت، تنها متوجه نهاد های رسمی نیست. هر فردی که تربیون، مخاطب یا امکان اثرگذاری فرهنگی دارد، در قبال معرفی معارف اهل بیت^(ع) مسئول است. براساس برخی روایات، کوتاهی در یاری و تبیین حق، می‌تواند آثار و پیامدهای سنگینی داشته باشد. از این‌رو فعالان فرهنگی، هیئات مذهبی، رسانه‌ها و چهره‌های اثرگذار باید غدیر و مباحله را، فرصتی برای ارتقای معرفت دینی جامعه تلقی کنند. آینده فرهنگی جامعه تا حد زیادی به میزان موفقیت ما در انتقال صحیح این مفاهیم به نسل‌های جدید وابسته است.

ماخذ: درخواست‌های وفاداری اهل بیت از ائمه اطهار (ع) در روز غدیر، نقاشی: عبدالصمد قزلباش

احمد عدالتیان| سوره انسان (هل‌أتی) شامل آیات مهمی است که شیعیان و دوستداران اهل بیت پیامبر اسلام^(ص) به مناسبت نزول آن در روز ۲۵ ذی‌الحجه به عبادت پروردگار می‌پردازند. این آیه، حکایت از ماجرای آشنا دارد، وقتی فرزندان علی^(ع) و فاطمه^(ص) با نذر آن دو بزرگوار از بستر بیماری رهایی یافتند. این خانواده سه روز روزه گرفتند و هر شب، افطار خود را در راه خدا بخشیدند و خداوند با نزول این سوره، به پیامبر اسلام^(ص) برای داشتن چنین خانواده‌ای تبریک گفت. «خانواده موفق»، یکی از موضوعاتی است که با نگاه به این سوره برای ما تداعی می‌شود؛ جایی که همدلی کل اعضای خانواده در انجام کار خیر را مشاهده می‌کنیم. در این راستاد گفت‌وگو با سرکار مریم پورحسینی‌طرقی، پژوهشگر، مبلغ و از استادان حوزه علمیه خراسان، تعریف خانواده موفق را کوتاه مرور کرده‌ایم.

تعریف شما از خانواده موفق چیست؟

خانواده موفق از نگاه قرآن، یعنی آن خانواده‌ای که توانسته است از هدیه داده‌شده توسط پروردگار (مودت و رحمت)، بیشترین بهره را ببرد و عشق، علاقه، ادب و احترام خالصانه در تمام ساعات و لحظات بین اعضای آن، مباحله می‌شود. عبادت‌های شبانه «بیت»، آنان را همچون ستاره‌ای درخشان برای آسمانیان کرده است. به‌طوری‌که حتی نبود فرزند یا امکانات و... آنان را از دریافت رحمت و برکات ویژه خداوند دور نمی‌کند.

بین آیه «هل‌أتی...» و خانواده موفق، چه رابطه‌ای وجود دارد؟

سوره انسان (هل‌أتی) برشی کوتاه از همدلی و همراهی در بیت خانواده رحمانی را با ایثار خالصانه به تصویر می‌کشد. ارتباط صمیمانه افراد این بیت در هنگام مشکلات (مثلاً بیماری)، تصمیم درست برای حل آن مشکل با اتصال به پروردگار، اراده جمعی توأم با رعایت آداب و توجه به محبت خداوند متعال، از ویژگی‌های این خانواده است.

به نظر شما چه ویژگی‌هایی، خانواده موفق را متمایز می‌کند؟

عنصر اصلی که این خانواده را برجسته می‌کند، «تقوای خانوادگی» است. در توضیح این ویژگی باید گفت تقوا یعنی «شناخت وظیفه و انجام وظیفه». افراد این بیت با خانه همچون لانه برخورد نمی‌کنند که فقط بیایند، بخورند، بخوابند و بروند، بلکه در تمام ساحات‌های تربیتی اعم از جسمی، اعتقادی، اخلاقی، معرفتی، اجتماعی و سیاسی، خود را در برابر یکدیگر مسئول می‌دانند.

نقش والدین در ایجاد خانواده موفق چیست؟

من نقش والدین را با نگاه قرآنی روایی می‌گویم؛ والدین، زمین و آسمان خانه‌اند. آیا بدون زمین و

درباره یکی از مهم‌ترین آیات قرآن کریم به‌استاد پورحسینی‌طرقی، استاد حوزه علمیه خراسان به گفت‌وگو پرداخته‌ایم

فلسفه نزول آیه هل‌أتی و داستان خانواده موفق در قرآن

آسمان، حیات معنا دارد؟ زمین مهد است و مایه آرامش. بر شاه‌ها پیش‌راه می‌روی و رزق الهی دریافت می‌کنی و... آسمان را که می‌نگری، حس عظمت، ابهت و بزرگی به‌دست می‌آوری. پدر و مادر در حیات دنیوی و برزخی، همیشه همراهند و نقاشی راه را بر عهده دارند.

چگونه می‌توان توازن بین کار و خانواده را حفظ کرد؟

عرف جامعه از توازن بین کار و زندگی، برداشت کمی دارد. شاید این نوع دریافت، خیلی اشتباه نباشد اما با نگاهی به سیره شهدا نظیر قائد شهیدمان که پر مسئولیت‌ترین فرد این جامعه بودند و ارتباطات ایشان با خانواده، روشن می‌شود که توازن کیفی است. اگر قلبی مالا مال از محبت الهی باشد، آن قدر عاطفه در آن جاری می‌شود که کمبود نباشد.

نقش آموزش و پرورش در شکل‌گیری خانواده‌های موفق چیست؟

اگر نظریه لوح سفید را در تربیت بپذیریم، با وجود نیروی فطرت، سنگ بنای تربیت در خانواده گذاشته می‌شود. بیشترین چالش کنونی آن است که والدین جایگاه تربیتی خود را در دوران تحصیل فرزندان، کم‌رنگ می‌بینند و کمتر متناسب با سن و موقعیت و جنس فرزند

بنا بر حدیثی شریف، کودک از ابتدای تولد مهارت‌های ارتباطی دارد و اگر بتوانیم این مهارت‌ها را حفظ کنیم، بسپار عالی است. رسول خدا^(ص) می‌فرماید: «کودک را به‌خاطر اینکه می‌گرید، مزیند؛ زیرا گریه طفل تا چهار ماه، گواهی شهادت به لاله‌الاله است و تا چهار ماه دیگر صلوات بر پیغمبر است و تا چهار ماه دیگر، دعا به جان پدر و مادر، پدران و مادران! لطفاً این سرمایه کودکان را بر باد ندهید! این جریان فیض را قطع نکنید، سرچشمه مهارت‌های ارتباطی موهبت الهی را با خشم و خشونت نخشانید! اگر توضیح بیشتری برای این حدیث شریف خواستید، به بحث روایی ذیل آیه فطرت در کتاب میزان مراجعه کنید.

نقش رسانه در این میان چیست؟

از گذشته تا به امروز، اذهان عمومی اجتماع در فهم مفاهیم و مصادیق موفقیت، خوشبختی، سعادت و... فراوان دست‌کاری شده است. به نظر می‌رسد بخش مهمی از فعالیت رسانه‌ها باید به این مقوله اختصاص یابد. تا زمانی که رفاه توأم با تجملات فراوان، صفحه نمایشی مفهوم خانواده با سعادت باشد، بیشتر از الگوهای قرآنی و اهل بیته فاصله می‌گیریم. باید شیوه به‌روزرسانی الگوی دینی خانواده رحمانی را بیابیم و مسیر را ریل‌گذاری کنیم تا آرام و نامحسوس، فهم عمومی جامعه از خانواده موفق و خوشبخت، تغییر کند.

گفت‌وگو